

Neues Nationalmuseum

Pär Eliaeson

Stel och sömrig pressträff om Nationalmuseums renovering. Plötsligt vaknar jag. Min hjärna gör snabba slutledningar av lösryckt information och går plötsligt på högvarv. En idé och en förhoppning!

Den dunkla och dammiga byggplatsen får mening och mitt besök ett mål. Jag och mitt sällskap hastar ut till den södra ljusgården för att beskåda dagens clou. Mycket suggestivt.

Det är så att under 1960-talet byggdes Nationalmuseums södra ljusgård igen med en hörsal. Tillbyggnaden gjordes hårdhänt enligt den tidens ideologi. De ursprungliga fasaderna i ljusgården rakades av, inte mycket av det ursprungliga utförandet finns kvar. På pressträffen får vi veta att den slutgiltiga gestaltningen av den södra ljusgården inte är fastställd! Därav en liten gnutta hopp och en spirande idé.

Min största arkitekturupplevelse de senaste åren är Neues Museum i Berlin. Den till- och ombyggnad och restaurering som arkitekt David Chipperfields kontor i Berlin och restaureringsarkitekten Julian Harrap ansvarat för är en oerhört rik och komplex gestaltning med både helt nya delar, rekonstruktion och restaurering. Sättet som arkitekterna blandat och korsbefruktat de olika arbetssätten är innovativ och mångtydig. Utfört med en glasklar auktoritet i designlösningarna och koncepten och med en extremt hög kvalitet i det tekniska utförandet, framförallt i de delar där rekonstruktion och restaurering varit aktuellt.

Under senare år har en slags postmodern eller dekonstruktivistisk hållning uppenbarat sig inom restaureringskonsten. Frågan om ursprunglighet och autenticitet är inte längre lika självklar. En ny syn på tillägg och senare tids förändringar har förändrat de lösningar som kommer till utförande. De två förenklade huvudspår som tidigare etablerats – att antingen ”återställa” till någon slags uppfattning om ”ursprunglighet” eller lägga till någonting helt ”nytt”, i stilmässig kontrast – är inte längre ensamma på banan. Neues Museum är en rik provkarta både på huvudspåren och allt däremellan och var gränserna går mellan dom är många gånger svårt att se. En ofantligt komplex helhet som ställer höga krav på betraktaren och kritikern. Underbart!

Det som var grundläggande för projektet Neues Museum är den katastrof som förelåg. Museet förstördes till stora delar under andra världskriget. Detta tillstånd har till stor del genererat den rikedom och kreativitet som projektet nu innehåller.

Södra ljusgården, Nationalmuseum, Stockholm

Foto: Pär Eliaeson

I och med 1960-talets brutala tillbyggnad av hörsalen och dess rivning 2014 har det för övrigt fridfulla och tillrättalagda Nationalmuseum fått sin katastrof! Vilket inte är svårt att inbilla sig när man ser hur ljusgården ser ut denna dag. Den nu förestående nedsprängningen(!) av en installationsvåning under gårdens nya upphöjda golv gör sitt till i undergångsstämningen.

Här är förutsättningarna helt otroliga för en extremt komplex rekonstruktion/restaurering/nygestaltning. Det finns "ursprunglighet", det finns fragment av olika epoker och tillägg, det finns stark materialverkan och suggestiva skador och sår. Att radera ut allt detta till en entydig och förment konsekvent helt ny helhet eller en anonym och omöjlig "autenticitet" vore att gå miste om en stor möjlighet till storartad restaureringsarkitektur. Världsklass, rentav.

I Nationalmuseum-projektet har vi inte Chipperfield/Harrap, men väl Wingårdh/Wikerstål (som konkurrerade ut Chipperfield i upphandlingen). Wingårdhs djupa kunskap i det postmodernistiska och motsägelsfulla skulle verkligen kunna blomma ut här. Wikerståls långa erfarenhet kan lägga kunskaplig grund.

Miss a för sjutton inte detta tillfälle, Statens fastighetsverk!

Kuriosa är att både Neues Museum och Nationalmuseum ursprungligen designades av samma arkitekt: tyske Friedrich August Stüler. Byggnaderna stod färdiga 1855 respektive 1866.

I sammanhanget kan också nämnas att hörsalen från 1900-talet aldrig har varit aktuell för ett bevarande som ett tidstypisk tillägg. Där står vi ännu inte i restaureringsdiskussionen. ■

